

MARKA DEĞERLEMESİ VE AMORTİSMANI

Marka Değerlemesi Ve Amortismanı

Erkan YETKİNER
E. Baş Hesap Uzmanı, YMM

- MARKA TANIMI VE MEVZUATI

"Bir veya bir grup üretici ve / veya satıcının mal ve hizmetlerini belirlemeye, tanıtmaya ve rakiplerinkinden ayırıp farklılaştırmaya yarayan isim, terim, sözcük, simge (sembol), tasarım (dizayn), işaret, şekil, renk veya bunların çeşitli bileşenleri " olarak tanımlanan marka, Amerika Pazarlama Derneği'nce de " bir satıcı veya satıcı grubunun ürün ve hizmetlerini tanımlamayı ve rakiplerinden ayırtırmayı amaçlayan bir isim, bir terim, işaret, sembol veya tasarım."1 olarak tanımlanmaktadır.

Ülkemizde Markaların tescili, korunması, sona ermesi ve bu konudaki diğer hususlar 27.06.1995 tarih ve 22326 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 556 sayılı Markaların Korunması Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname ile 9 Nisan 2005 tarih ve 25781 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulamasına Dair Yönetmelik ve Türk Patent Enstitüsü Başkanlığı'nca çıkarılan tebliğlere göre uygulanmaktadır.

Gayrimaddi hakların arasında sayılan Marka, 556 sayılı KHK'nin 5. maddesinde "Bir teşebbüsün mal veya hizmetlerini bir başka teşebbüsün mal veya hizmetlerinden ayırt etmeyi sağlaması koşuluyla, kişi adları dahil, özellikle sözcükler, şekiller, harfler, sayılar, malların biçimi veya ambalajlarının gibi çizimle görüntülebilen veya benzer biçimde ifade edilebilen, baskı yoluyla yayınlanabilen ve çoğaltılabilen her türlü işaretleri içerir" şeklinde tanımlanmaktadır.

"Marka çeşitli yönlerden aşağıdaki gruplara ayrılmaktadır.

- Ticaret markaları, hizmet markaları,
- Ferdi markalar, garanti markaları, ortak markalar,
- Tanınmış markalar,
- Temsilci markaları,
- Topluluk markası,
- Uluslararası tescil (Madrid Protokolü).

Markanın ayırt etme, mal veya hizmetin menşeyini gösterme, garanti etme, reklam, mutlak hak, koruma gibi ekonomik ve hukuki fonksiyonları bulunmaktadır."2

556 Sayılı KHK'nin 2-a. Maddesine göre "marka", ortak markalar ve garanti markaları dahil ticaret markaları veya hizmet markalarını ifade etmektedir.

Garanti markası, marka sahibinin kontrolü altında birçok işletme tarafından o işletmelerin ortak özelliklerini, üretim usullerini, coğrafi menşelerini ve kalitesini garanti etmeğe yarayan işarettir. Garanti markasının marka sahibinin veya marka sahibine iktisaden bağlı olan bir işletmenin mal veya hizmetlerinde kullanılması yasaktır. (KHK'nin 54. maddesi)

Ortak marka, üretim veya ticaret veya hizmet işletmelerinden oluşan bir grup tarafından kullanılan işarettir. Ortak marka gruptaki işletmelerin mal veya hizmetlerini diğer işletmelerin mal veya hizmetlerinden ayırt etmeğe yarar. (KHK'nin 55. maddesi)

Söz konusu 556 Sayılı KHK'nin 6. ve 23. maddelerinde marka korumasının Türk Patent Enstitüsü tarafından yapılan Marka tescili ile elde edileceği belirtilmiştir. Türk Patent Enstitüsü tarafından tescil edilen sicile kaydedilen markalar için marka sahibine Marka Tescil Belgesi verilmektedir. Tescil edilen markalar, iki ayda bir yayımlanan Gazetede ilân edilir. İlân, sicil kaydında bulunan bilgileri içerir. Marka sicili aleni olup, talep edilmesi ve yönetmelikte öngörülen ücretin ödenmesi koşuluyla sicil örneği isteyene verilmektedir. (KHK 39. maddesi, yönetmelik md 14) Marka hakkı sahibine marka sahibi denilmektedir. Marka üzerindeki hak mutlak bir hak olup, sahibine, markanın başkası tarafından kullanılmasını yasaklayan hak ve yetkiler sağlamaktadır. Üçüncü kişiler, marka hakkı sahibinin izni olmadan markayı kullanamazlar (KHK 9. maddesi). Aksi halde, marka sahibinin bunun önlenmesini isteme hakkı mevcut bulunmaktadır.

556 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3. maddesi uyarınca Marka koruması;

-Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde ikametgahı olan veya sinai veya ticari faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişiler,

-Paris Sözleşmesi yahut Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşması hükümleri dahilinde başvuru hakkına sahip kişiler ,

-Bu Kanun Hükmünde Kararname kapsamına girmemekle beraber, Türkiye Cumhuriyeti uyuğundaki kişilere kanunen veya fiilen marka koruması tanımış yabancı devletlerin gerçek veya tüzel kişileri karşılıklılık ilkesi uyarınca,

Türkiye'de marka korunmasından yararlanır.

Ancak Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarına göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası anlaşma hükümlerinin bu Kanun Hükümünde Kararname hükümlerinden daha elverişli olması halinde, 3 üncü maddede belirtilen kişiler, elverişli hükümlerin uygulanmasını talep etme hakkına sahiptir (KHK'nin 4.maddesi).

Tescilli bir marka, başkasına devir edilebilir, miras yolu ile intikal edebilir, kullanma hakkı lisans konusu olabilir, rehin edilebilir (Rehin hakkı bakımından Medeni Kanunun rehin hakkına ilişkin hükümleri uygulanır.), haciz edilebilir veya teminat olarak gösterilebilir. 556 (KHK'nin 15,16,17,18,19, ve 20 maddeleri)

556 Sayılı KHK'nin 40. maddesine göre **tescilli bir markanın koruma süresi başvuru tarihinden itibaren on yıldır**. Bu süre onar yıllık dönemler halinde yenilenir. KHK'nin 41. maddesi ile yönetmeliğin 16. maddesine göre marka sahibi koruma süresi sona eren markasını, 10 yıllık sürenin sona erdiği ayın son günü esas alınarak önceki altı ay içerisinde gerçekleştirilir. Bu süresinin geçirilmesi durumunda, yenileme talebi ek bir ücretin ödenmesi koşuluyla, koruma süresinin sona erdiği ayın son gününden itibaren altı aylık ilave süre içerisinde de yapılabilir. Yenileme sicile kayıt edilir ve yayınlanır. **Koruma süresinin bitiminden itibaren altı aylık süre içerisinde yenilenmeyen markalar hükümsüz sayılacaktır.**

Marka hakkı

-Koruma süresinin dolması ve markanın süresi içinde yenilenmemesi,

-Marka sahibinin marka hakkından vazgeçmesi

ile marka hakkının marka siciline yapılan kayıt ile sona ermektedir. (KHK'nin 45.maddesi)

II. MARKA DEĞERLEMESİ:

İktisadi işletmeye dahil iktisadi kıymetler Vergi Usul Kanunu'nun değerlemeye ilişkin hükümlerine göre değerlendirilmektedir. Değerleme, Vergi Usul Kanunu'nun 258. maddesinde "değerleme vergi matrahının hesaplanması ile ilgili iktisadi kıymetlerin takdir ve tespiti" şeklinde tanımlanmıştır. Vergi Usul Kanunu'nun 259. maddesinde ise, değerlemenin, iktisadi kıymetlerin vergi kanunlarında gösterilen gün ve zamanlarda haiz oldukları değerlerin esas tutulacağı belirtilmiştir.

V.U.K'nun 269.maddesine göre;

- Gayrimenkullerin mütemmim cüzüleri ve teferruatı,

- Tesisat ve makineler,

- Gemiler ve diğer taşıtlar,

- Gayrimaddi haklar,

gayrimenkuller gibi değerlendirilmektedir.

Maliyet bedeli ise, Vergi Usul Kanunu'nun 262. maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre "maliyet bedeli, iktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi veyahut değerinin artırılması münasebetiyle yapılan ödemelerle bunlara müteferri bilmum giderlerin toplamını" ifade eder."

VUK'nun 269. maddesine göre gayrimenkuller gibi değerlendirilen gayrimaddi haklar VUK'nun 269,270,271,272. maddelerinde belirlenen esaslar çerçevesinde maliyet bedeli ile dönem sonu değerlemesine tabi tutulacaktır.

Aktife alınan gayrimaddi haklara ilişkin olarak aktifleştirildiği hesap dönemi sonuna kadar çeşitli nedenlerle ortaya çıkabilecek kur farkı, faiz gibi gider unsurlarının maliyet bedeline dahil edilmesi gerekmekte olup daha sonraki dönemlerde ortaya çıkabilecek bu tür gider unsurlarının isteğe bağlı olarak maliyete katılması veya ilgili yıllarda gider yazılması mümkündür.

Türk Ticaret Kanunu'nun 460. maddesine göre haklar, imtiyazlar, ihtira beratları, hususi imal ve istihsal usulleri, ruhsatnameler, markalar ve bunlara benzer sair kıymetler en fazla maliyet değeri üzerinden bilançoya geçirilebilir.

III. MARKA AMORTİSMANI:

Markalar daha önce de değinildiği gibi, işletme için bir değer taşıyan, işletmede bir yıldan fazla kullanılabilen ve işletmenin üretim konusuyla doğrudan bağlantılı olabilen maddi olmayan sabit varlıklardır.

Amortisman konusunu belirleyen V.U.K.'nun 313. maddesinin yollama yaptığı 269. maddesinde sayılan ve gayrimenkul gibi değerlendirilen iktisadi kıymetler(gayrimaddi haklar) amortisman konusu yapılmıştır.

İşletme aktifinde kayıtlı bu gibi gayrimaddi haklar ve imtiyazlar V.U.K'nun 333 no'lu tebliğde belirtilen usule göre amortismanına tabi tutulurlar. Anılan tebliğde lisans, ihtira beratı, imtiyaz vb. gayrimaddi sabit kıymetlerin kendilerinden faydalanılacak ömürlere göre amorti edileceği belirtilmiştir.

333 no'lu V.U.K Genel Tebliğinde Gayri Maddi İktisadi Kıymetler; İşletmenin mevcut değeri, imtiyaz hakları (Franchising), patent, formül, dizayn, örnek kalıp, teknik bilgi (Know-how), format, telif hakkı ve benzeri kalemler, lisans, kullanım hakkı ve izni veya devlet kurum ve kuruluşları tarafından verilen diğer haklar (İşletme hakkı gibi) ve bunların benzerleri olarak sayılmış olup, bunların faydalı ömürleri 15 yıl ve hesaplanacak amortisman oranı ise % 6,66 olarak belirlenmiştir. Ayrıca, bilanço esasına göre defter tutan mükellefler tarafından gayrimaddi sabit kıymetlere azalan bakiyeler yöntemiyle amortisman uygulaması yapılabileceği gibi, V.U.K.'nun 317. maddesinde sayılan koşulların varlığı halinde mükelleflerce Maliye Bakanlığı'nca her işletme için işin mahiyetine göre ayrı ayrı belli edilecek fevkalade ekonomik ve teknik amortisman oranları da uygulanabilecektir.

556 Sayılı Markaların Korunması Hakkındaki Kanun Hükümünde Kararname'nin 40. Maddesi uyarınca tescilli bir markanın koruma süresi başvuru tarihinden itibaren on yıldır ve bu süre onar yıllık dönemler halinde yenilenmektedir. Söz konusu KHK'nin 41. maddesi göre ise marka sahibi koruma süresi sona eren markasını, 10 yıllık sürenin son günden itibaren altı aylık süre uzatımı içinde yenileyebilecektir.Yenileme sicile kayıt edilir ve yayınlanır. Koruma süresinin bitiminden itibaren altı aylık süre içerisinde yenilenmeyen markalar hükümsüz sayılmaktadır.

İlgili yasal düzenlemeden de görüleceği üzere markalar 10 yıllık bir süre için tescil edilmekte, 10 yıldan sonraki altı aylık ek sürede Marka yenilemesi yapılmaz ise Marka geçersiz hale gelmektedir. Bu sürenin sonunda Marka eğer sahibi tarafından tescil edilmemişse başka bir işletme veya kişi tarafından kendi adına tescil edilebilmektedir. Bu nedenle yasal süre sonuna kadar tescil edilmeyen markaların kullanımı marka sahibi açısından hukuki geçerliliğini yitirecektir. Dolayısıyla bu süre sonunda işletmenin aktifinde bulunan marka işletme için herhangi bir değer ifade etmeyecektir.

Bu durumda işletmenin aktifinde hukuken yer alması mümkün olmayan hatta başka bir işletme adına tescil edilip o işletmenin aktifinde yer alan bir marka için halen yürürlükte olan mevzuat uyarınca işletmenin amortisman ayırmaya devam etmesi V.U.K'nun 313. maddesinde yer alan amortisman mevzuatına açıkça aykırı bulunmaktadır.

Bilindiği üzere bir iktisadi kıymet üzerinden amortisman ayrılabilmesi için söz konusu kıymetin işletmenin aktifine kayıtlı olması gerekmektedir. Dolayısıyla 10 yıl sonunda tescili yapılmayan bir marka için amortisman ayrılması kanunen mümkün değildir.

Bu çerçevede işletmenin aktifine kayıtlı bulunan marka kıymeti üzerinden 333 no'lu V.U.K Genel Tebliğinde belirtilen 15 yıllık süre yerine 10 yıllık süre dikkate alınarak Amortisman ayrılması daha uygun olacaktır. Aksi halde işletmeler aktiflerinde kayıtlı olmayan iktisadi kıymetler için amortisman ayıracak ve bu durum tartışmaya konu olacaktır. Bu nedenle Maliye Bakanlığı'nın yukarıda yer alan açıklamaları değerlendirip markaların amortisman süre ve oranı hakkında yeniden düzenleme yapması gerektiği düşüncesindeyiz.

IV- SONUÇ VE ÖNERİLER:

Markalar firmaların piyasa değerlerini belirleyen önemli unsurlardan bir tanesidir. Ancak markaların değeri aynı yıl içinde bile artan veya azalan bir şekilde dalgalı bir seyir izlemektedir. Çok değerli olan bir marka, çeşitli nedenlerle kısa bir süre içerisinde değersiz hale gelebilmektedir. Bu nedenle Marka değeri sürekli olarak değişmektedir. Yazımızda belirtildiği üzere, 333 no'lu V.U.K Genel Tebliğde 15 yıl olarak düzenlenen marka amortisman süresinin hangi temel esasa göre belirlendiği anlaşılamamaktadır. Ancak 556 Sayılı KHK gereğince 10 yıllık koruma süresi bulunan Markaların amortisman süresinin de bu 10 yıllık süreye paralel olarak yeniden düzenlenmesi halinde V.U.K'nun 313. maddesinde yer alan amortisman mevzuatına uyumlu bir düzenleme yapılmış olacaktır.